
Copie.

*Acta synodi Jourae anno 1599, begonst den 3^{en}
Octobris voor den middach te soeven uren.*

Is nae aenroepinghe des godtl. naems gekoren tot praesidem GELLIUS BENEDICTI, dienaer des godtl. woorts tot Bosum, ende tot scribam SUFFRIDUS SUFFRIDI, dienaer tot Mackum.

Sijn daernae verthoont ende gelesen geworden de procuratien der dienaeren, welcke als volmachten nu verschenen zijn op dit synodo voors. Ende sijn gecommitteerde gecompareert:

wt Franeker classe: JOANNES PETRI, dienaer des godtl. woorts te Dronrijp, ende JOANNES CORNELII, dienaer tot Minnertsgae, item tot ouderlingen den welgeleerden mr. ROMBERTUS SUFFRIDI, rector te Harlingen, ende den E. heerschap HOBBO VAN WALTHA, welcke WALTHA, nadien het hem ongelegen waer te

1) Eigenhandige onderteekening.

comen, is op sijn plaets gecommiteert ende gecomen den eersamen OEDTS WIJBES, ouderlinck te Franeker;

wt den classe van Bolswert sijn gecommiteert: RODOLPHUS FABRITIUS, dienaer des godtlijcken woorts tot Coudum, ende SUFFRIDUS SUFFRIDI, dienaer tot Mackum, desgelijcx den E. heerschap Epo VAN AILVA, die nijet en is verschenen, ende JOACHIM STEVENS als ouderlingen praesent;

wt den classe van Sneeck sijn gecompareert: GELLIUS BENEDICTI, dienaer des godtl. woorts tot Bosum, ende MELCHIOR CLANT, dienaer tot Wolsende, item JARICH WILLEMS ende GERRIJT JANSZ, ouderlingen;

wt den classe van Leuwarden sijn verschenen: JACOBUS SCHOTANUS, dienaer tot Roordahuijsen, ende HERMANNUS COLLENIUS, dienaer tot Beetgum, item tot olderlingen den E. POPKO VAN ROORDA ende WABBE WISSES, welke absent is gebleven;

wt het classe van den Jouwer sijn gecommiteert ende gecompareert: als dienaren JOSIAS ELJTERINGIUS ende GERARDUS CLEOBECKERUS, item SIKPO ATTES ende SYMON GOSSIS als olderlingen.

Belangende het classis van Dockum sijn nijemant gecompareert van hare volmachten.

1. Is geresolveert van den synodo, dat *Theatrum vitae humanae Zwingeri* onnodich sij te redigeren ad locos communes.

2. Het wert afgeslagen voor dese tijt, dat daer soude zijn een supremus senatus ecclesiasticus.

3. Aengaende de arme weduwe om assistentie te doen daerin sal een ijgelijck dienaer behoren te doen, na dat hij wilde, dat hem ofte de zijne geschijede.

4. *Van partidige besluytingen.* 1) — Dat bewijslijck is ende befonden sal werden partijdichlijck gesloten ofte gemaect te zijn, sal onpartijdichlijck wederom wechgenomen worden.

5. Is besloten, dat JOANNES CORNELII, dienaer tot Minnertsgae, nu in sijnodo tegenwoordich een predicatie doen sal.

6. *Een dienaer mach geen almanacken maken.* — Het synodus achtet, dat het een dienaer der gemeijnte Christi nijet vrijstaet almanacken te maecken ende, so sulckes hijernaels wederom mach gedaen werden, sal deselve dienaer gecensureert worden van den classe, daeronder hij sorteert, nae behooren.

1) De marginalia zijn later bijgeschreven.

7. Aengaende de oneenicheijt tusschen de professoren te Franeker wert besloten van synodo, dat de kerckenraedt aldaer haer wtterste vlijt sal doen om tselfde wech te nemen ende, so sulcx door hen nijet mach geschijen, sal het classis daerin arbeijden om hen onder malcanderen metten geringsten¹⁾ te vereenighen.

8. Een dienaer geexamineert sijnde van eenen classe, dewelcke daernae onbequaem geachtet wert tot sijnen dienst, sal wederom nijet van den selfden classe moghen geexamineert worden, daer hij eerstmael van geexamineert is, maer van andere classen of synoden ofte deputatis synodi.

9. *N.B. Supra et hoc.* — De classes sullen gene beroepingen der dienaren approberen, diewelcke nijet en accorderen met des lants resolution.

10. *N.B.* — Is voor goet aengesijen, dat de olderlingen sullen mede ad classen gaen mits draegende haere onkosten gelijk de dienaeren.

11. *N.B.* — De schoolmeesteren, olderlingen ende diaconen wert verboden de dominicalia ofte andere plaetsen der h. schrift den gemeijnten predickswijze voor te stellen, maer meer geboden, dat se hare dienaren volgende sullen hooren.

12. HENRICUS LUDOLPHI geroepen zijnde door citatie des synodi om sijne attestatien van sijn examen ende toelatinghe tot den kerckendienst so in Holland so in Vrieslant te verthonen, is daermede verschenen, welcke attestatien gesien ende gelesen hebbende heeft het synodus geresolveert, dat hij wederom na huijs mach trecken sijnen dienst betredende, gelijk duslange van hem gedaen is.

13. SIBLE HARINX, dienaer tot Oldemerdum, beschuldicht sijnde van de ongesontheit des artikels van de h. Drievuldicheyt heeft sijn bekentnisse daerop gedaen ende is van synodo suiwer daerinne bevonden ende gesondt verclaert te wesen.

14. In de saecke GERARDI N., dienaer tot Noortwolde is besloten, dat hij GERARDUS sal tot naestcomende Meije anno 1600 van aldaer vertrecken ende sullen sijne gemeijnte ende hij midlertijt chrijstelijk ende vredelijk onder malcanderen leven.

15. Is geresolveert aengaende de saecke CORNELII JOANNIS, dienaer tot Oldelemmer, dat hij nijet en sal te Schoot vertrecken, maer bij sijn gemeijnte sal blijven.

16. Wat belanget de saecke van BAUCKE BAUCKES is besloten, dat hij van nieus sal werden geexamineert, ende dat voortaan neerstich gade-

1) „metten geringsten” ontbrekt in UU.

geslagen sal werden, dat sulckes nijet meer in consequentie sal getrocken worden.

17. Is besloten in synodo van HENRICO BERNARDI, dienaer tot Warns cum annexis, gehoord hebbende sijn eijgen bekentnisse mits oock de verclaringhe vant classis van Bolswert, onder welcken hij sorteert, dat hij om sijn groote excessen de facto sal destitueert zijn van den dienst des h. evangeliums, ende dat de plaetsen metten eersten met eenen goede ende getrouwen dienaer des evangeliums sullen voorsien ende versorghet werden.

18. Het synodus besluit ende ordonneert aengaende de saecke JELLI SIXTINI, dienaer in Ferwolde ende Gaest, dat JELLIUS na insinuatie deses datelijck sal van sijnen dienst afstaen ende in voorgenoemde plaetsen nijet meer prediken, alhoewel hij aldaer mach blijven wonen hen tot naestcomende Meije anno 1600 ende nijet langer. Maer hij sal gehouden wesen sijnen saecke opt spoedichste voor den Hove van Vrieslant te verdedighen, twelcke so hij nijet en doet ofte vermach te doen, dat hij geen meer pensie sal ontfangen als dit gerechte halffjaer, twelck nu alrede is verschenen. Doch indien hij wert gejustificeert ende hij in sijn saecke compt te triumpheren, sal de gemeijnte voorss. hem het andere toecomende halffjaer pensie nijet moghen weijgeren, maer JELLIO voorss. te Meije moeten behandigen, doch sij behoeven de pensie hem nijet te geven, voor ende aler sijnen saecke gewonnen is. Nochtans of hij schoon triumpheert, sal hij evenwel moeten Meije naestcomende vertrecken ende so nijet, sal hij van nu voortaan (als gesecht is) gesuspendeert ende nae Meij voorgenoemdt geheel van sijnen dienst afgesett zijn, als die van synodo het predicamt onweerdich geachtet wert. Midlertijt sal het classis van Bolswert de plaetsen hen tot naestcomende Meij nae hun vermoghen bedienen.

19. Is besloten ende voor goet aengesien, dat de gemeijnte der stede Sloten sal geweygert werden het appel van henluiden, bij het classe van Sneek versocht, doch dattet synodus op aller vlijt sal arbeijden om de langdujrighe twist ende oneenicheijt wech te nemen ende ter contrarie de vrede te treffen. Derhalven syn tot desen eijnde geciteert ende gecompareert de dienaer met sijne partije.

20. Het synodus verstaen hebbende de questie te Sloten tusschen eenighe ledematen ende haeren dienaer ordineert, dat sij bejide hijer voor eerst in onse synodale vergaderinghe met malcanderen sullen versoenen. Twelck gedaen sijnde sullen de deputati synodi haer wtterste vlijt ende neersticheijt doen, dat hare tegenwoordige dienaer in corte ter bequaemer gelegentheijt mach getransfereert worden op een ander bequame plaetse

ende dat om de hardicheijt van sijne partije, mits nochtans dat sij van nu voortaan, solange sij bij malcanderen sijn, vredelijck sullen leven.

21. Dese sententie des synodi gehoort hebbende de beide parthijen sijn daerin bewillicht ende is derhalven de versoeninghe tusschen hen beijden geschijet in forma ende manieren, als volcht, ende met onderlinghe hantgevinge bevesticht.

22. De dienaar ende de ledematen der kereke tot Sloten bekennen voor Godt ende den synodo, dat hen alle verleden actien van controversie in hun twistighe saecken, nu eenighe jaeren herwaerts verlopen, van herten leedt zijn, biddende van Godt, den synodum ende alle diegene, die haer hijeraen eenichsins mogen geergert hebben, dat sij ons tselve willen vergeven, beloven oock van nu voortaan vreesaem ende eerbaer met malcanderen te converseren ende vorder de wtcomste van des synodi sententie ter eeren Godts ende onser beijder welstant ende vrede met gedult te verwachten.

23. Is besloten, dat JOHANNES JOHANNIS, dienaar op Harich, dese versoeninghe gemaect tuschen den dienaar ende sijn gemeijnte sal vercondighen binnen Sloten opten predickstoel nae gedaene predicatie, ende dat opten 14^{en} Octobris in forma als volget:

24. Het synodus heeft nae lange communicatie der twistiger saecken partijen gehoort ende verdragen, oock haere boete aengenomen, twelcke sij de gemeijnte van Sloten bij desen laten vercondighen, begerende van een ygelijck, die hem mochte geergert hebben, dat se sulcx malcanderen willen vergeven, ende tsynodus ordineert, dat sij nu voortaan onse sententie sullen naegaen, totter tijt daerinne nae onse resolutie sal wesen voorsien.

25. BERNARDUS FULLENUS, dienaar te Leuwarden, ende den E. POPKO VAN ROORDA, olderlingh te Grouw, worden mitsdesen van synodo verordineert, committeert ende geauthorizeert om aen de E. heeren Gedeputeerde Staten als an den van den Hove te remonstreren ende effectueren alle tgene hijernaevolgende van synodo haer in laste is gegeven, als zijn dese naebeschrevene poincten:

26. Vooreersten het synodo voorgecomen zijnde seeckere schandelycke, ergerlycke, oproerische dinghen, dewelcke geschijet zijn te Dronrijp in de kereke voor ende na den middach in de beijde predicatien ofte bedieninghe des h. avontmaels, dat daerinne de E. heeren believe justitie ende recht te administreren anderen ten exempel.

27. Item dat het placacet tegen der Wederdooperen ende Papisten bijeencomsten ter executie mochte gestelt worden.

28. *N.B.* — Dat nijet toegelaten worde de vijanden der chrijsstelycke religie te bedienen eenighe politische ampten ofte administratie der kercke-goederen.

29. Dat alle hoereerders, dootslagers, lasteraers, ontheijligers des sabbaths, violateurs des echtenstaets ernstelyck moghen gepunieert worden nae luyt der E. heeren placaten, ende dat mijn E. heeren believe te renoveren ende effectueren placaten van poincten voornoemt.

30. *N.B.* — Dat de beroepinghen landewaert moghen gedaen worden van de ledematen der gemeijnte Christi bij versuijmenisse der schot-schijetende huijsluyden.

31. *N.B.* — Dat de prouffijten ende opkomsten van kercken, die een jaer ofte twee vaceren, moghen strecken tot prouffijt der armen dier plaetse ende naestlegen classes.

32. Dat de geassigneerde ofte gesondene dienaers soowel als de beroepene moghen genieten de volle pastorijen.

33. Dat dat punct van Gereformeerde schoolmeesters te sullen zijn in allen kercken geffectueert mochten worden ende die gehanthavet tegen den moetwillighen, ende ter contrarie te punieren den hertneckighen ende verachters der religie.

34. Sijn verschenen opten vierden Octobris anno presenti in synodo BERNARDUS FULLENIUS, dienaer tot Leuwarden, ende doctor SEVERINUS N., olderlingh aldaer, als delegati deputationum synodi laestleden, blijkende wt hen procuratie synodo verthoont, clagende over classen Sylvanum ofte haeren gedeputeerden belangende seecker lasterbrijeff den synodo geexhibeert, eertijts overgesonden aen den gemeijnte in Wijckel ende door hen voorts gedivulgeert, sampt seeckere restauratie eener HENRICI MELNARDI, gewesene dienaer in Wijckel, in sijn voorige predickampt tegen sententiam deputationum synodi, laestleden te Franeker pronuncieert, met andere verscheijdene redenen versoeckende sententiam synodi ter saecke voorschreven.

35. Sijn hijertegen doen oock verschenen deputati classis Sylvanae voornoemdt ende mede onder dese D. LINDENIUS ende CORNELIUS JOHANNIS, verclarende dat sie de woorden, begrepen in die famose brieff, nijet aennemen om te verdedigen, soverre deselvige calumnien zijn, maer aengaende het appel, so sij het noemen, bekennen sij te willen na haer vermoghen staende houden, voorstellende vorder onder andere reden ende wederreden, oft men hare saecke ende questie met den deputatis des verleden synodi linderlijck ende lieflijck wilden afhandelen ende dien tijt int vyer der

liefden begraven, dan oft men dien wilde verhandelen ende wtspreken opt rigoreust nae eijisch der saecken.

36. Heeft het synodus hijerop gegeven voor antwoord, dat sij na behoren tot stichtinge der kercken daerin wilden handelen, haer bovendien belastende, vooreerst hare procuratie dese saecke belangende van haren classe hebbende te verthoonen, ten tweden dat sij haer souden purgeren nu alhier op de clachten van die deputaten synodi verschr. op haer gedaen, ofte bij faulte van dien dat het synodus haer hijelt voor contumaces ende gedachten met haer te handelen nae Godes h. woort ende kerckenordeninghen.

37. Is onder desen in absentie der deputaten classis Sylvaniae den synodo behandicht seecker missive van de E. heeren Gedeputeerde Staten, welker inhoud was, dat het synodus neerstich sick soude informeren op de disorde ende clachten van classe Sylvania belangende de ongeregelde toelatinghe tot den dienst des woorts ende andere puncten meer, alwaeromme oock het sijnodus raetsaem heeft geacht sulckes voor dese tijt den deputatis classis Sylvaniae nijet te communiceren, vermits sij doch casu int ontfangen ende lesen des voorss. missives oock nijet praesent waren geweest.

38. Sijn daernae wederom verschenen deputati classis Sylvaniae met ettlycke der vornoemde, voorstellende hoe sij appelleerden ad synodum nationalem ende protesteerden de nullitate van alle tgene hijer over haer besloten soude worden, clagende bovendien haer injurie te geschijen, vermits dat de brieff, den synodo gesonden van de E. heeren Staten, was geopent ende gelesen in haer absentie ende dat hen geen tijt gegeven wort om ruggesprake te houden met haren classe.

39. tSijnodus gehoort hebbende reden ende wederreden van partijen voorschreven, aenmerkende wat swaricheijt hijerin gelegen waer, ende wat onruste den kercken Christi hijerwt mochte bejegenen, so dese saecke bij haer nu nijet werde afgedaen, heeft na lange debath ende goede deliberatie de saecke in de vrese des Heeren bij de hant moeten nemen om eijntlyck te definieren tot Godes eere ende tot stichtinge der kercken, welke sententie ende resolutie eendrachtelijck is genomen, als hijerna volgt, ende openbaer partijen verordineert, die voorhanden waren, voor te lesen:

40. Het synodus, op den Jouwer wettelyck vergadert, gehoort ende gesien hebbende seeckere clachten van BERNHARDO FULLENIO, dienaer binnen Lenwarden, ende doctore SEVERINO N., olderlingh aldacr, als delegati deputatorum synodi laestleden na blijck hun procuratie van dien synodo

verthoont ende dat op ende tegens classem Sylvanam ofte haren deputaten, geschreven aen den gemeente van Wijckel ende naderhant den E. heeren Gedeputeerde Staten verthoont, sampt sekere abusen in desen begaen alsmede in het restaureren des persoons HENRICI MELNARDI, gewesene dienaer in Wijckel, in sijn vorighe predickampt tegens den sententie deputatorum synodi, laestleden te Franeker gepronuncieert, daerbenevens oock gehoort hebbende tegenreden van classe Sylvana ofte haren deputaten praesent, dewelcke hoewel ernstich ter purge van synodo nae behoren vermaent, tot dien nochtans nijet conden gebracht ofte beweecht worden, maer bleven ter contrarie contumaces ende hartneckich trainierende met vele wtvluichten desen nootwendighen handel, als van te moeten hebben nu nieuwe procuratie, nijeuwe ruggespraeck met hen classe, impertinente vraeghen ende andere onordentlijckheden, nijet dienstich ter saecken, so ist dat het vermelte synodus geconsidereert hebbende, wat men in desen behoort te considereren, in den name Jesu Christi besluit ende sententieert mitsdesen ter eeren Godes, tot stichtinghe ende vrede der kercken, te weten dat sij approberen ende justificeren den sententie der deputeerden synodi, laestleden te Franeker wtgesproken in de depositie HENRICI MELNARDI voornoemdt sampt den deputeerden aldaer ende haren delegeerden voornoemdt praesent, als wettelijck ende stichtelijck gedaen. Daerentegen condemneert het synodus present den classem Sylvanam, haren deputaten in voorss. handel, het schantlijck lasterschrift voornoemdt met sijn authoren sampt alle, die nae desen voortaan noch sulcx mochten approberen. Daerbeneven ordineert ende statueert het tegenwoordich synodus, dat de deputaten classis Sylvanae ofte die authoren des lasterschrifts voor Godt ende den menschen sullen boeten ende schultbekenninghe doen, ende dat eerst nu alhier voor dese vergaderinghe ende hare voornoemde aenclagers mede praesent, daarna met handen ende schriften anderen geledeerden deputeerden synodi laestleden, als oock mede voor ende an den E. heeren Gedeputeerde Staten, van desen delinquenten int lasterschrijven geledeert, die men nochtans alle eere schuldich is. Ende sal dit besluit sampt oock hare schultbekenninghe bij geschrifte den gemeijnte in Wijckel openbaer voorgesteld worden door den deputaten deses jegenwoordigen synodi. Midlertijt sullen de gecondemneerde authoren gesuspendeert blijven van den dienst, ter tijt dese sententie synodi van hen sal wesen voldaan, twelck haer alhier nu datelijck sal werden geinsinueert, gelijk geschijet mitsdesen, ende bij faulte desen van hen nijet wort voldaan binnen den tijt van ses weecken nae insinuatie van desen, sullen voornoemde authoren (onboetveerdich blijvende) van haren dienst gehelyck wesen gedeponneert in onsen vaderlande. Doch indien een eenich authoor bevonden wort van desen lasterbriefvoo voorss. ende dandere disordre voornoemdt, sal dieselvige

in perpetuum gedeponeert ende gedestitueert blijven van sijnen dienst. Hijerentegen die wt den classe Sylvana van tgene voorss. is geheel innocent zijn, sullen hare namen binnen ses weken nae datum deses den geledeerden gedeputeerden des voorleden synodi overleveren bij geschrifte. Aldus gedaen in onse synodale vergaderinghe op den Jouwer den 5^{en} Octobris anno 1599.

41. Het synodus op den Jouwer aengemerckt hebbende verscheijden twist, moeijte ende oneenicheijt te verscheijden tijden wt het classe Sylvana gesproten ende noch te spruijten, indien daerinne nijet in tijts wort voorsijen, ende bovendien grote onordeninghe bevijnt wt verscheijden blijken, heeft om reden voornoemdt ende andere reden meer raetsaem geacht hijerinne te voorsijen. Alwaerom het synodus jegenwoordich ordineert ende statueert mitsdesen met goede deliberatie ende advijs der E. h. Gedeputeerde Staten, dat het classis van Sevenwouden voor dese tijt sal wesen geroeyeert ende te nijete, cassierende datselvige mitsdesen, dattet geen classis meer sal zijn, maer de dienaren, duslange daeronder sortierende, sullen sick weder verwoegen elck onder de naste steden, daer sij eertijts onder hebben geweest, om goede ordre te houden.

42. Van HENRIC MEINARDI persoon is oock besloten, dat hij datelijck van sijnen dienst sal ophouden ende hem voortaan stichtelijck draege, vlijtich studerende ende, so hij alsdan moedt heeft om in examine te mogen bestaen, so sal hij hem verwoegen tot het classem van Sneeck om aldaer geexamineert te worden, ist dat hij goede testimonia can verthonen van sijn boete ende stichtelijck leven. Ende sovele belanget dat hij te reste is van sijn onderhout te Wijckel, mach het synodus lijden, dat hem dat gepasseert worde.

43. Is bovendesen geresolveert, dat de deputati hujus synodi ofte de beijde gecommiteerde sullen metten eersten ineijschen het classisboeck der Soevenwouden.

44. Nae voorlesinge der sententien voorss. hebben naebeschrevene persoonen opentlijck voor den synodo verclaert, dat sij geen autores waren des voorschreven lasterschrifts, sooveele de lasteringen belangt, noch denselvigen nijet approbeerden, als te weten JOSIAS EYTERINGIUS ende CORNELIUS JOHANNIS. Bovendien mede gelijk ANDREAS PELLIO ter praesentie van MELCHIOR CLANT ende praeses synodi int bedde leggende cranck, also oock GERARDUS CLEOBECKERUS voor den synodo verclaerden dat lasterschrift per imprudentiam onderschreven te hebben sonder datselvighe eenichsins gelesen te hebben, waeraff sij hare schult hijermede bekenden. Jae dat meer is, verclaerde SIBLE HARINX, dienaer tot Oldemerdum, sampt de gecomit-

teerde olderlingen van classis Sylvanae, dat sij noijt geweten hadden van desen lasterbrief. Ende dewijle de E. heren Gedeputeerde Staten door dat famose brief geoffendeert waren, biddet ANDREAS voorss. den E. heeren hertgrontlijck mitsdesen hem sulcx te willen vergeven ende te goede houden.

45. Desen allen afgedaen sijnde heeft het synodus geprocedeert tot electie van hen gedeputeerden om desen jare voortaan synodi nomine af te handelen alle wichtige voorvallende kerckelijke saecken daertoe verzocht sijnde. Sijn also wt het classe van Sneeck hijertoe geeligeert ende gecommiteert: FREDERICUS REGNERI als dienaer ende GERRIJT JANSZ te Sneeck als ouderling; wt Franeker classe JOHANNES CORNELII te Minnertsgae als dienaer ende ALLERT JACOBS te Harlingen als olderlingh; wt het classe van Bolswert JOANNES CLINCKEBLIL te Witmaersum als dienaer ende GERBEN HARMENS tot Bolswert als olderlingh; wt Leuwarden HERMANNUS COLDE, dienaer aldaer ende TILALING JASPERS als olderlingh; wt Dockumer classe FESTUS HOMMERI, dienaer aldaer ende D. MEINHARDUS ALTISMA als olderling aldaer.

46. Sullen oock gecensureert werden in ijder classe alle diegene, die absent sijn gebleven wt desen praesenten synodo, die daertoe gecommiteert waren, om in comstige tijden alle disordre voor te comen.

47. Eijntlijck is besloten, dat het synodus toecomstighe jaer sal gehouden worden binnen Sneeck des Maendachs nae besloten Paesche anno 1600.

48. Is nae gedane gebeth het synodus alhier op de Jouwer geeijndicht op huijden desen 5^{en} Octobris anno 1599.

Orconde hijeronder de hant praesidis ende scribae onses jegenwoordigen synodi, wt last des synodi aldus gedaen ende ondertekent op tijt ende plaetse voorss. GELLIUS BENEDICTI, praeses synodi, SUFFRIDUS SUFFRIDI, scriba synodi.

De principale deses was getekent als voren ende, gecollationeert zijnde met desen, is bevonden te accorderen bij mij

SUFFRIDUS SUFFRIDI, scriba synodi. 1)